

Kunsten er at gribe livet

Værestedskunst

Landsforeningen af VæreSteder

Kunsten er at gribe livet

**KUNSTEN ER AT GRIBE LIVET.
VÆRESTEDSKUNST**

Landsforeningen af VæreSteder ©

Redaktør, interview med professionelle kunstnere og design

Gitte Larsen, Editions / House of Futures, www.editions.dk / www.houseoffutures.dk

Interview med socialt udsatte kunstnere, Bikubenfonden og LVS

Steen Svendsen, Public Futures, www.publicfutures.dk

Forside og fotos

Ulrik Jantzen, www.ulrikjantzen.com

Foto side 36:

Jens-Ole Mortensen, www.jensmfoto.dk

Tryk

Globaltags

ISBN: 978-87-992812-2-0

1. udgave, 1. oplag (1000 ex)

Bogen kan bestilles ved henvendelse til:

Landsforeningen af VæreSteder

Bødkervej 7A, 2.

DK - 7000 Fredericia

Tlf.: +45 75 92 40 00

E-mail: lvinfo@lavs.dk

Web: www.vaeresteder.dk

Udgivet med støtte fra Bikubenfonden

September 2014

kunst(en) er ...

INDHOLD

Intro: En 'tricker'	11	SOCIALT UDSATTE KUNSTNERE	
Interview med Cliff Kaltoft, sekretariatschef, Landsforeningen af VæreSteder		Noget at gå op i	37
		Jens-Ole Mortensen, fotograf	
Outro: Kunsten at give	83	En kæmpe forskel	44
Interview med Søren Kaare-Andersen, Direktør, Bikubenfonden		Birger Toftdahl, buemager og musiker	
		Et behov, jeg har	51
PROFESSIONELLE KUNSTNERE		Tanja Elisabeth Sørensen, maler og installationer	
Noget på sinde	21	At male giver mig ro	58
Jeppe Eisner, maler		Pouran Nikmaesh, maler	
Med kameraet som undskyldning	29	Fuld af musik	64
Ulrik Jantzen, fotograf		Heini Reines, maler og musiker	
I øjenhøjde	74	Regnbuens farver	68
Ole Friis og Lasse Helner, musikere		Nette Gejl, maler	

Intro

EN 'TRICKER'

Kunsten er at gribe livet, og hvis det skal kunne lykkes, er det meget vigtigt, at den enkelte finder en mening med livet og mærker en lyst til forandring. Det mener Cliff Kaltoft, sekretariatschef for Landsforeningen af VæreSteder (LVS).

KREALARIET – EN 'TRICKER'

Krealariet startede som et forsøg, og var faktisk en julegave fra LVS til deres væresteder. Et år var julegaven 'Chili og Blues', hvor nogle bluesmusikere besøgte værestederne sammen med en kok, der lavede chiliretter. Et andet år kom billedkunstneren Asger Buus Olsen (1957-2010) på besøg, og det blev startskuddet til Krealariet.

"Asger Buus havde lavet forskellige ting for LVS, og vi begyndte at se, at der var mange på værestederne, som gerne ville lære mere om at male, fotografere, udstille deres kunst, kunsthåndværk osv. Asger Buus var faktisk multikunstner, der både kunne male, arbejde med træ og sten, spille musik og meget andet. Dygtig, dygtig mand, som også var og er meget anerkendt. Det blev en stor succes," fortæller Cliff, og fortsætter:

"Der er mange brugere på værestederne, der mangler en *tricker*, og det er noget af det, vi leder efter i landsforeningen. De tiltag og tilbud, som kan vise, at der er et andet liv end at sidde på bænken. Det er jo sådan, at når vi beder en stor gruppe mennesker, som er socialt udsatte – og som altså er udenfor samfun-

det – om at blive en del af samfundet, så er det jo ikke sikkert, at de siger *juhu* alle sammen.

Vi kan ikke bede folk om at lade være med at være misbrugere, for misbruget er måske det eneste, der giver lindring for alt det andet i deres liv. At bede dem om at holde op med f.eks. at tage stoffer uden, der er noget på den anden side, er dømt til at mislykkes. Derfor er vi nødt til at finde noget, der vækker noget andet i de mennesker – noget, der 'tricker' dem, så de føler sig inviteret ind i et fællesskab. Der skal være et lys for enden af tunnelen."

LVS ved fra mange af deres andre initiativer, f.eks. sport, at disse kan være 'trickere' eller trædesten for socialt udsatte, der vil videre med deres liv. Og med Krealariet har de fundet endnu en, nemlig kunst. Behovet for anerkendelse og mening i tilværelsen er ikke anderledes for socialt udsatte end for andre mennesker, men nogle gange er vejen bare hårdere og meget længere at gå. Derfor praktiserer værestederne også *de små skridts metode*, og den individuelle lyst til forandring er helt grundlæggende og afgørende for den enkelte, for LVS og for hele det sociale område.

NOGET AT BIDRAGE MED

"Samtidig er vi meget optaget af relationer og netværk. Mange af de her mennesker er kommet dertil, hvor alt kan være lige-gyldigt, og det er jo meget, meget sværere at give efter for lige-

”Jeg ser det sådan, at samfundet har brug for kunsten som sammenhængskraft. Og kunsten kan ikke være den sammenhængskraft, hvis ikke vi har alle med.”

– Cliff Kaitoft

gyldigheden, hvis man kærer sig om nogen, eller nogen kærer sig om én,” siger Cliff.

”Men for at komme med i et netværk, eller skabe de her relationer, er det vigtigt, at man kan bidrage med et eller andet, kan noget, og her leder vi efter noget, som nogen kan blive gode til, eller få interesse for. For os er kunst meget en udtryksform – en måde at udtrykke sig på i forhold til en gruppe af mennesker. Det er noget, man kan snakke om og måske er god til, og så noget at bidrage med. For at indgå i en relation er vi nødt til at komme med et eller andet, og hvis vi ikke har noget at komme med, er det meget svært at blive en del af et netværk, eller indgå en relation. Derfor bliver det vigtigt at give folk en platform og muligheden for noget at bidrage med i en relation. Vi har altid godt vidst, at mange af de mennesker, der kommer på værestederne, har en kunstnerisk åre. Vi ved det, fordi vi har kunnet se på de professionelle kunstnere, vi kender, at mange af dem også har en social åre,” forklarer han.

MANGFOLDIGHED OG SAMMENHÆNGSKRAFT

”Det har været en aha-oplevelse for LVS og mig, at der er så mange mennesker, der har talent. Mange af dem har også en *anderledes*, man ikke ser andre steder. De her mennesker er re-

præsentanter for nogle hjørner af samfundet og må ses i forhold til hele den ’middelmådige’ verden med Facebook, X-faktor og kunst, hvor det handler om ikke at falde udenfor.

Mangfoldigheden er helt essentiel for mig, og derfor er det vigtigt, at al kunst ikke kommer fra den samme tænkning. Jeg ser sådan på det, at samfundet har brug for kunsten som sammenhængskraft, og kunsten kan ikke være den sammenhængskraft, hvis ikke vi har alle med. Samtidig rummer kunsten et stort forandringspotentiale for den enkelte,” siger Cliff.

Kunsten betyder meget i forhold til at få samfundet til at hænge bedre sammen, og i virkeligheden har kunsten altid været en sammenhængskraft i samfundet. Et eller andet sted på vejen har vi mistet mangfoldigheden ved at dyrke den elitære kunstscene: ”Og det er dér, jeg ser potentialet for nogle af vores brugere. De repræsenterer noget, som er så vigtigt for kunsten og samfundet,” understreger han.

DET SOCIALE OG DET KUNSTNERISKE – EN SYMBIOSE

”Når jeg møder etablerede kunstere, taler de nogle gange om, hvor de ville have været henne uden kunsten. Og mange af dem kunne godt have været på et af vores væresteder, hvis det var gået dem lidt anderledes. Professionelle kunstnere med en

stærk tilknytning til socialt udsatte mennesker og det liv, de lever, giver et naturligt partnerskab. Symbiosen imellem det sociale og det kunstneriske område giver en masse muligheder,” siger Cliff.

I Landsforeningen af VæreSteder er de nu bevidste om, hvor store talenter, der findes blandt socialt udsatte i Danmark. Det kræver meget talent f.eks. at blive en god maler, men det kræver ofte også meget skoling, og det sidste er forbeholdt de færreste.

”Vi udbød en fotokonkurrence og modtog 500 billeder. Der er masser af talent, stor idérigdom og engagement. Og med kameraet foran sig er det muligt at komme tættere på andre mennesker, og måske få både et billede og en snak. Vi lavede også en bredere talentkonkurrence, hvor Birger, der også laver buer til perfektion, vandt med sin egen sang. Han opretholder et næsten døende håndværk, og han er så dygtig til det. Vi har folk, der kan male, men ikke har nogen skoling eller uddannelse. Det er rent talent, og potentialet i dem har overrasket mig. Med det talent, vi har oplevet i Krealariat, er der god grobund for mere kunstnerisk og kreativ aktivitet på værestederne,” slutter han.

God fornøjelse med bogen!

Jeppe Eisner malede dette billede som en hyldest til og fra Kulturfestivalen. Mød ham på side 19.

Om Krealariat og Kulturfestival

Krealariat er et kunst- og kulturprojekt på en række af Landsforeningen af VæreSteders i alt 115 væresteder, der alle har været potentielle gallerier og scener for værestedernes egne kunstnere. Socialt udsatte har gennem en treårig periode haft en særlig mulighed for at optræde, fremstille og udstille kunst og kunsthåndværk på deres værested, deltage i foto- og malerkursus eller musisk værksted.

Kulturfestival 2014 er både kulminationen og afslutningen på Krealariat i denne omgang. Kulturfestivalen blev afholdt samtidig med LVS's Ferie Camp og Udsatte Legene for i alt 1000 mennesker i Bøgeskov ved Fredericia i august. Den indeholdt udstillinger, workshops, afsløring af vinderen i Krealariets fotokonkurrence og talentkonkurrence, premiere på Væresteds-sangen, gøgl, sang, rap, musik og meget mere.

Kulturfestivalen markerede også en ny begyndelse for arbejdet med kunst og kultur i det sociale arbejde på værestederne. Et stærkt engageret hold af kunstnere, som hver på deres måde bidrog til at løfte festivalen er de bedste ambassadører i arbejdet for at skabe rammer for kunstbegejstrede værestedsbrugere – også i de kommende år.

Tak til alle portrætterede kunstnere i denne bog og til alle udstillende kunstnere: Lars Gydesen, Jes Jacobsen, René Robsøe, Kirsten Syberg, Faris Al Zaiyadi, Carsten Jørgensen og Per Stenkilde. Også en tak til Charlotte Munck, Anders Nyborg og HamDenLange.

Læs mere om Krealariat og find et udvalg af socialt udsatte kunstnere på Landsforeningen af VæreSteders hjemmeside.

Krealariat er støttet af Bikubenfonden (2012-2014)

Portræt af 10 kunstnere

Jepe Eisner, maler

Jepper Eisner (f. 1952) og er autodidakt 3. generationsmaler. Han har udstillet i Danmark, Sverige, Tyskland og Frankrig og debuterede på Kunsternes Efterårsudstilling i 1969. Jeppe har modtaget en række priser og leveret udsmykninger til bl.a. Oure Idrætshøjskole og Bakkens Rutchebane. Udover maleri arbejder han også med scenografi, illustrationer til bøger, person- og virksomhedsportrætter. Jeppe holder desuden en årlig udstilling i Atelier Eisner i Klampenborg, hvor han bor og arbejder. Læs mere på www.facebook.com/Jeppeeisner

NOGET PÅ SINDE

Vi mødes på Frilandsmuseets Teater, hvor Jeppe Eisner er i gang med at bygge en skyttegrav fra Første Verdenskrig. Jeppe er en "blandet landhandel", og det siger han med et glimt i øjet. Han arbejder med alt fra portrætter til udviklingshæmmede børn og skyttegrave. Og han lægger ikke skjul på, at han er "miljøskadet", når det gælder kreativitet, billedkunst og håndværkets traditioner, bl.a. var hans far, mor og mormor malere.

INDTRYK AT GIVE UDTRYK FOR

Jeppe blev en del af Krealariat, fordi han kender Lasse Helner, som han med kærlighed i stemmen kalder sin "min gamle ven". For noget tid siden har Jeppe malet et stykke musik, Lasse spillede, og derfor fik de idéen til, at et billede skulle blive til undervejs på Kulturfestivalen. Det skete i form af en åben og velbesøgt workshop. Mens billedet blev til (se t.v. og det færdige billede på en af de foregående sider), brugte Jeppe det samtidigt som skoleeksempel for lidt teknikundervisning for de mange talentfulde og interesserede. "Folk maler kun med acryl i dag, men jeg er sådan en gammeldags maler, der bruger lidt af alle teknikker – og jeg maler næsten aldrig med acrylfarver, fordi det har en meget begrænset udtryksform," siger han.

"Krealariat kom til mig på et meget sjovt tidspunkt, fordi jeg både underviser på et pilotprojekt med udviklingshæmmede børn og har en idé om at lave en slags skovakademi. Der er næs-

ten ikke nogle naturmalere mere, der går ud i naturen og maler på stedet, og det har jeg gjort nu i næsten 50 år," fortæller Jeppe.

Endnu en god grund til at være med i Krealariat er, at Jeppe holder af *skæve* mennesker, som han mener er dem, der virkelig går ind i noget og glemmer alt andet. Som eksempel nævner han fodbold, hvor ingen spillere lige skal checke mobilen, mens kampen er i gang. "Det er det samme, når man maler og er bidt af det. Sådan har jeg altid haft det. Man bliver opslugt af en anden verden, og maleriet er så mangfoldigt i udtryk og teknik. De *skæve* er dem med indtryk, som de gerne vil give udtryk. Dem, der har historier at fortælle og noget på sinde," siger han.

ET HÅNDVÆRK

På workshoppen gav Jeppe tekniske fif som, at man ikke kun kan blande farver, men også kan sætte prikker ved siden af hinanden og lægge malingen i tynde lag. At man kan male med æg og blande lidt kridt i acrylmalingen, så farven ikke *lukker sig* og *tørre lysere op*. Det har han også gjort på billedet fra Kulturfestivalen. Eller at man kan grunde sit lærred med grå, så man senere har mulighed for at gøre det både lysere og mørkere.

Jeppe er meget bevidst om, at malerarbejdet også er et håndværk, og han føler sig faktisk forpligtet til at bære faklen videre. Han er overbevist om, at nogle af værestedskunstnerne fra Krealariat kunne lære rigtig meget på kort tid og dermed

”Det [at male] er et opladningssted for mig.”

– Jeppe Esner

blive løftet til et nyt niveau. Jeppe understreger flere gange, at han har mødt meget talentfulde mennesker.

KUNST ER EN LIVSFORM

I følge Jeppe er kunst og kreativitet omgærdet af en selvhøjtidelighed, og meget af det er tillige alt for pengefikseret. Man må ikke snakke om kunst og penge, og det synes han er dobbel moralsk. Hele det finkulturelle miljø handler slet ikke om det virke og den nødvendighed, kunsten er for ham. ”Der er en gammel maler, der siger, at *selvhøjtideligheden er tegn på åndelig skrøbelighed*,” siger han.

Jeppe fortæller, hvordan han allerede som 19-årig besluttede sig for, at han ikke ville være afhængighed af gallerister, kuratorer og kunstanmeldere. Det var ved hans første udstilling i Bredgade. Et ægtepar købte et af hans billeder, fordi galleristen havde sagt: ’Han bliver noget værd’. Jeppe havde også hørt konen sige: ”Jeg bryder mig ikke om det, men det kan hænge på den gule endevæg.”

Jeppe mener, at gallerister og kuratorer i bedste tilfælde er overflødige og i værste en form for parasitter. Han mener, at de er det mest kunstneriske begrænsende, der er sket de sidste 100 år. Til gengæld synes han, det er fantastisk, at caféer i dag giver mulighed for, at mange flere kan vise deres værker frem for almindelige mennesker. Selv har han bl.a. haft malerier hængende

på Færgecaféen på Christianshavn, og han foretrækker, at folk, der gerne vil købe hans billeder, siger: ’Jeg forstår mig ikke på kunst, men jeg kan godt lide det’. Så er Jeppe faktisk glad.

”I de finkulturelle kredse er det ikke nødvendigvis positivt, hvis mennesker i almindelighed kan lide det, de ser. Jeg kører mit eget liv, og jeg bryder mig ikke synderligt om de bonede gulve og slet ikke om *den gode smag*. Hvorfor kan folk ikke bare opleve det, det er? Hvorfor skal det være så elitært?” spørger han.

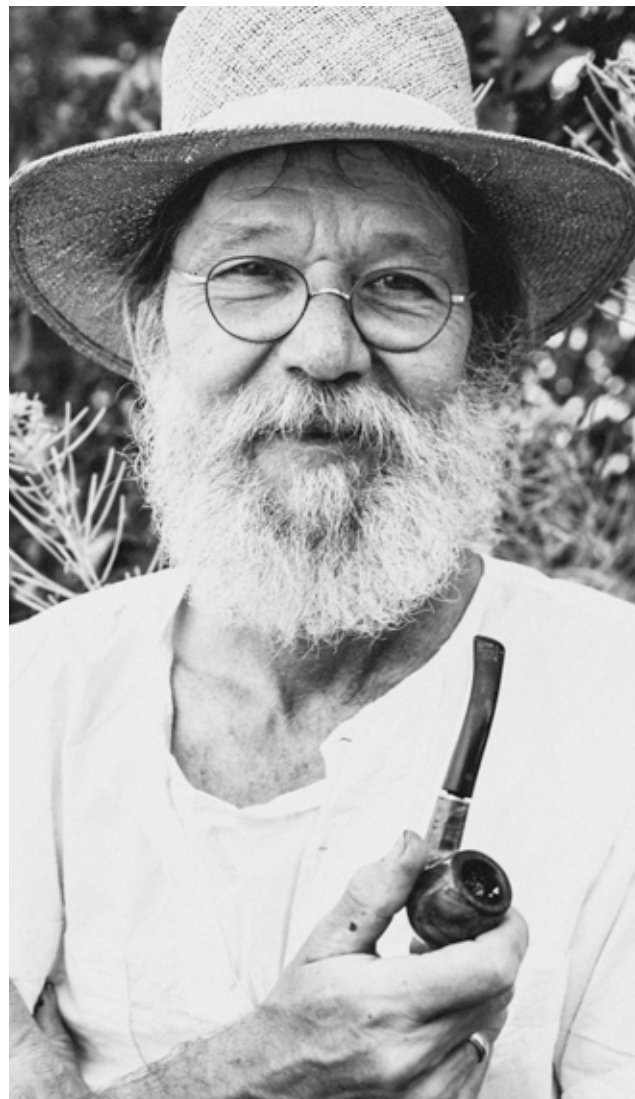
Når Jeppe maler er det en form for yoga, og han ved, at han kan klare stress-belastninger, hvis bare han også kan få lov til at male. ”Det er et opladningssted for mig, og det bliver først et et pres, når det skal bruges til noget. Men jeg er også opflasket med en disciplin omkring det, så når bare jeg er alene om processen, kan jeg godt sige, hvor lang tid, jeg skal bruge på f.eks. et maleri,” fortæller han.

Jeppe udstiller ikke sine billeder. Han viser sit arbejde. Kunst er ikke noget, han gør – det er en livsform. ”Man lever for det,” som han siger. Mange mener, han er enormt produktiv, men selv mener han nærmere, at han er myreflittig. ”Ideen om, at man som kunstner ingenting laver, er helt ved siden af. Jeg havde nogle venner, der sagde, at jeg ikke måtte male så meget, for så ville det aldrig blive noget værd. Jo mindre der er, jo mere bliver det værd. Det er en gevaldig misforståelse, og malere som Picasso og Gauguin har været ekstremt flittige.”

KUNSTEN ER KLASSELØS

Kunstnere lever altid på kanten i en eller anden form, og for Jeppe er kunstnere klasseløse. "Vi hører ikke til nogen steder. Jeg har været på Amalienborg den ene dag og malet en vagabond i rendesteden den anden dag, og så har jeg selv taget turen med sprut for 25 år siden. Jeg var helt ude på kanten, hvor det hele er noget lort indeni, men fungerede overraskende godt udenpå. Jeg kender udmærket til dét med ikke at kunne bestemme selv. Jeg malede også dengang, og da jeg kom i Minnesota-behandling, måtte jeg hente terpentintil malingen – i pengeskabet," siger Jeppe med et mildt grin.

Han forklarer, at han har svært ved ikke at involvere sig, og at det har givet ham noget at tænke over at være med i Krealariatet. På den ene side kunne han måske virkelig gøre en forskel for nogle af de mest talentfulde værestedskunstnere. De kunne blive en slags livstidselever. Og på den anden side har han så mange billeder i sig, som han også skal male. En ting er han sikker på: "Hvis man vil det, skal man brænde for det. Man skal have fundet en mening med livet ved at male," siger han og slutter: "Enhver skal finde sin egen vej og ikke få komplekser over, at det etablerede kunstsystem ikke tager imod. Jeg vil nødig være dommer over for andet end den spekulative kunst, som primært er den, der er på markedet. Der er ingen garanti for, at man kan leve af at male billeder, men man skal selv synes, det er godt. Og så er det en fordel, hvis bankmanden forstår, hvad det vil sige at leve i en *jackpot*-økonomi."

**Kunst og kultur er
mangfoldighedens
mødested**

Ulrik Jantzen, fotograf, Das Büro

Ulrik Jantzen (f. 1976) er uddannet fotograf på Danmarks Journalisthøjskole i 2003, men grundlagde allerede i 2002 – sammen med Lars Bech – fotografbureauet DAS BÜRO, som udfører alle typer fotografi og fotografiske opgaver.

Udover sit virke som kreativ fotograf, hvor Ulrik Jantzen har beriget den danske og udenlandske magasinverden fra Time Magazine og COVER til Euroman og Ud & Se, har han leveret foto til større reklamekampagner for firmaer som f.eks. Le Klint, Hummel, DSB og Metro. Læs og se mere på www.dasburo.dk og www.ulrikjantzen.com

MED KAMERAET SOM UNDSKYLDNING

Ulrik Jantzen ringer, fordi han lige er blevet fem minutter forsinket til vores møde på hans kontor i Kødbyen i København. Det giver lidt ekstra tid til at studere det rå lokale, hvor der både er plads til skriveborde, et højt mødebord og et område med en masse lamper til fotosessions.

Efterhånden har rigtig mange stået foran Ulrik Jantzens kamera for at blive "skudt" til det ene eller det andet, og selvom han bestemt ikke er den pralende type, så taler hans portfolio sit eget tydelige sprog om succes med det, han elsker at gøre. Og han opdaterer det jævnligt, for der er hele tiden nye fotos at tage.

DEN GODE HISTORIE

Ulrik Jantzen er glad for sin uddannelse som fotojournalist. "Det er en fantastisk uddannelse, hvor du både får den journalistiske indsigt – jagten på den gode historie – og lærer det allervigtigste, nemlig at fortælle historier med dine billeder," siger han. Lige siden han gik i skole, har han været vild med at tage billeder, og han skød alt fra skolefotos til sommerhuskataloger og billeder til kultur- og musikmagasiner i Odense, hvor han boede, inden han flyttede først til Aarhus og siden til København.

I syvende klasse kom han i praktik ved Jyllandspostens Odense-fotograf. "Jeg oplevede at være med på farten, og det var lige mig. Og så havde fotografen en sej bil og en mobiltelefon. Jeg havde aldrig set en mobiltelefon på det tidspunkt, så det synes

jeg var for vildt!" fortæller han.

"Jeg ser ikke mig selv som kunstner, mere som en dygtig håndværker, der udfordrer sit fag og de rammer, et fotografi kan laves indenfor. Jeg sætter gerne ild til et billede og tager et nyt billede, mens det brænder, hvis det giver mening og fremmer den historie, der skal fortælles," siger han. Vi snakker lidt om kunst og håndværk, og for Ulrik er kunst en oplevelse eller noget, der får ham til at stoppe op. "Kunst er ofte inspiration for mig og altså noget, jeg kan tage med videre og bruge i mine egne opgaver," siger han.

AT KOMME ALLE MULIGE STEDER HEN

Ulrik Jantzen er også glad for mødet med andre mennesker. "Det bedste, når jeg kommer som fotograf, er selve mødet og at være i stand til at gøre andre mennesker trygge ved mig og kameraet," siger han og fortsætter, "og så elsker jeg, at kameraet kan være min undskyldning for at spørge dumt og komme alle mulige og umulige steder hen." Han har bl.a. været i fængsler, inde bag kulisserne i Folketinget og oppe i toppen af Storebæltsbroen.

"Jeg får et kæmpe kick ud af at lave gode billeder, men det kræver altid, at man skaber tryghed og god karma omkring det. Når jeg f.eks. skal have en direktør til at stille sig op i en indkøbsvogn og springe ud fra den, så skal vedkommende have tillid til, at det bliver et fedt billede. Det skal være en *win-win*

”Krealariet tog fuldstændigt røven på mig [...] Jeg har undervist mange steder, men sjældent har jeg mødt sådan en energi og begejstring.”

– Ulrik Jantzen

situation, hvor både jeg og de har en god oplevelse og får et top-fedt billede,” fortæller han.

MØDET MED ANDRE MENNESKER

Ulrik har taget vidt forskellige både vilde og sjove billeder, og han er ekstremt glad for sit varierede job. Jeg laver et hav af portrætter – af ministre, stjerner og helt almindelige mennesker. ”Sidste år gravede jeg kokken Paul Cunningham helt ned i jorden, det vil sige, at kun hans hovede stak op. Han kunne ikke røre sig, og det blev nogle fede billeder, men mest af alt var det en sjov dag. Han havde sagt til mig i telefonen, i en bisætning, at han nogle gange følte, han var et frø, der spirrede op af jorden (i forbindelse med en ny restaurant, han havde åbnet). Fedt han var med på idéen,” fortæller Ulrik smilende.

”Krealariet har også givet mig muligheder for at lege. Jeg elsker at lege og udfordre fotografiet, og nogle gange lykkes det at flytte tingene lidt. Krealariet tog fuldstændigt røven på mig, hvis man må sige det så direkte? Jeg har undervist mange steder, men sjældent har jeg mødt sådan en energi og begejstring. Det var noget helt særligt og meget smittende. En fantastisk oplevelse,” tilføjer han.

HYLD HVERDAGEN

Ulrik Jantzen underviser også på diverse fotoskoler og andre læreanstalter for at udvikle og fremme det kreative fotografi. Det fik værestedsbrugere fra hele landet glæde af den 14. maj 2014,

hvor Krealariet havde hyret ham til at afholde et fotokursus for særligt interesserede. Dagens mission: Lær at hyld din hverdag gennem gode fotos. Odense Zoo dannede rammerne om dagen, og deltagerne skulle lære at spotte de gode motiver og udforske nye spændende sider af fotografiets kunst. Efter morgenmaden, en kort introduktion og et par af Ulrik Jantzens egne fotos med tilhørende røverhistorier, gik det løs med første øvelse: ”Gå ud og find et godt motiv med en god historie, nærvær og et særligt udtryk – ikke bare peg og skyd,” sagde han.

Det første, der mødte værestedsbrugere i parken, var de store giraffer, og derfor endte de med at komme tilbage med hundredevis af girafbilleder. ”Hold kæft mand, det er jo dagens giraffoto, det der!” udbrød Ulrik Jantzen, da de viste ham deres første billeder. Ved en anden øvelse blev kravene skruet en smule op. ”Nu går I ud igen, og denne gang vil jeg ikke se dyrebilleder. Mennesker fortæller nemlig meget bedre historier end både dyr og planter,” befalede Ulrik Jantzen med et smil.

Et kort sekund blev der helt stille i det lille lokale ved tanken om at skulle henvende sig til fremmede mennesker. Men deltagerne tog udfordringen med oprejst pande, og der kom adskillige flotte portrætter i hus i anden runde.

Det blev en lang dag i Odense Zoo, men begejstringen var stor, og der blev lagt i kakkellovnen til en fantastisk fotokonkurrence med en masse dygtige fotografer.

Frem til Kulturfestivalen, som blev afholdt medio august 2014, kunne værestedsbrugere indsende billeder til fotokonkurrencen. Der blev indsendt næsten 500 billeder i alt, og 20 billeder blev særligt udvalgt til udstilling på festivalen. Jens-Ole Mortensen (billedet t.v.) fra værestedet Den Grønne Elevator i Aarhus fik førstepladsen (se interview på side 37). Andenpladsen gik til Kim Moberg fra IOGT i Herning (m.f) og tredjepladsen fik Jens Rasmussen fra STOP OP i Nysted på Falster (t.h.).

Ulrik Jantzens bedste fototips

- Fokuser på stemningen, udtrykket, nærværet i billedet frem for at hænge dig i de tekniske detaljer.
- Tag mange billeder af det samme motiv. Med digitalkamera er det gratis at skyde løs. Bevæg dig rundt og op/ned, når du fotograferer et motiv, og udvælg så det/de bedste skud bagefter.
- Bring gerne "fremmede" elementer ind i billedet. Noget, der overrasker, falder uden for og ikke hører hjemme i billedet.
- Tag billeder af mennesker – de fortæller ofte langt mere interessante historier, end dyr, planter og landskaber.
- Bliv en del af miljøet (fluen på væggen).
- Simpel efterbehandling kan gøre meget ved et billede. Hent det gratis fotoredigeringsprogram Picasa og eksperimentér.
- Når du henvender dig til en person, du gerne vil tage et billede af, så husk at have en lille historie eller begrundelse klar. Ofte vil de spørge: 'Hvorfor vil du tage et billede af mig?'
- Leg med vinklerne. F.eks. får billeder taget nede fra motivet til at se større og mere majestætisk ud. Modsat oppefra.

Kunst er ikke et
spørgsmål om, hvad man
selv kan se, men hvad man
kan få andre til at se

Jens-Ole Mortensen, fotograf

Jens-Ole Mortensen (f. 1957) er førtidspensionist. Han blev interesseret i fotografi i 2007, hvor han fik sit første kamera, et Pentax Optio a10. Siden er det blevet til flere forskellige kameraer og eksperimenteren med mange stilarter. Læs og se mere på www.jensmfoto.dk

NOGET AT GÅ OP I

Jens-Ole Mortensen bor i Aarhus, og vi taler sammen i telefonen. Og selvom han ikke er så snakkesalig, går der hurtigt en halv time. Måske er det også lidt uvant at blive interviewet til en bog af en fremmed, men han glæder sig tydeligvis over at skulle være med.

FØLGER MIT EGET HOVEDE

”Jeg er jo førtidspensionist og har i fem år arbejdet et par dage om ugen i et firma, som sælger brugte og nye møbler. Jeg tager billeder af deres møbler. Det var Kurt Ryed fra værestedet Den Grønne Elevator, der fik mig ind. Jeg kunne ikke rigtig noget i starten, men det gik nu alligevel meget godt. Og når jeg så har fri, går jeg rundt og fotograferer. Det var også Kurt, der fik mig i gang med at fotograferer og lærte mig de grundlæggende ting. I starten forsøgte jeg at lave lidt det samme som ham, men jeg fandt hurtigt ud af, at det kunne jeg ikke. Sidenhen har jeg bevæget mig i en helt anden retning, men han har virkelig lært mig meget. Nu følger jeg mere mit eget hovede, men lader mig dog stadig inspirere af andre fotografer,” siger Jens-Ole.

Han fortæller, at han er med i en fotoklub, hvor de skal fotograferer forskellige temaer som f.eks. byens lys eller portrætter. Han kan godt lide at få disse udfordringer. ”Jeg synes, det er spændende at få et indblik i, hvem folk er, gennem øjnene. Nogle gange får jeg en lang snak med folk også. Men jeg kan

også godt lide at tage billeder i naturen, så nogle gange tager jeg bussen eller toget til et eller andet sted i Danmark. Og jeg synes, det er synd, hvis man holder op med at synes om en solnedgang, en stille skovsø eller en smuk blomst, bare fordi det er banalt. Det er også en skam, hvis man ikke har øjne for det mere kreative og anderledes billede, og derfor bevæger jeg mig vidt omkring med hensyn til stilarter,” siger han og fortsætter:

”Ofte kommer folk hen til mig og spørger, hvad jeg fotograferer, fordi de undrer sig over, om der er et motiv. Nogle gange viser det sig, at det var der ikke, men andre gange er jeg heldig med, at det bliver, som jeg havde forestillet mig. Mange af de billeder, jeg selv synes bedst om, har jeg taget ud fra en hurtig indskydelse i en opstået situation.”

KREALARIET OG FORTIDEN

Jens-Ole Mortensen blev opfordret af Landsforeningen af Væresteder til at være med i Krealariet og deltog også i fotokurset, som Ulrik Jantzen stod for. Og han fik en flot 1. plads i fotokonkurrencen (se side 31) og har også tidligere vundet en fotokonkurrence i forbindelse med Udsattelegene.

”Jeg er kommet i Den Grønne Elevator i nogle år, men det lukker nu. Før kom jeg på et sted for folk, der får metadon, men det lukkede også. Og så synes jeg ikke, jeg har så meget tid at bruge på det mere, og jeg har heller ikke så meget mod på at

”Jeg er lige så langsomt ved at bygge mit liv op”

– Jens-Ole Mortensen

møde nye mennesker. Derfor vil jeg heller ikke benytte mig af de kommunale tilbud længere. Jeg er ikke så social og har ikke mange venner. En enkelt kammerat og sådan. Det var også derfor, jeg ikke i første omgang syntes, jeg kunne være med i Krealariets fotokonkurrence, men så snakkede jeg med Ea fra LVS, og hun synes, jeg skulle være med. Om det er, fordi hun så holder kontakten med mig, hvis nu jeg skulle gå i hundene, det ved jeg ikke,” siger Jens-Ole og griner i telefonen.

Jens-Ole fortæller, at han har spildt hele sit liv på stoffer. Det begyndte allerede, da han var 13-14 år, og som 15-årig var det de hårde stoffer som f.eks. morfinbase og opium. For 17 år siden, som 39-årig, fik han tilbud om metadonbehandling, som han tog imod, men da hans forældre døde et par år efter, faldt han i igen, og denne gang var det kokain. Siden starten af 1990'erne har han dog været helt clean. ”Jeg ryger ikke engang cigaretter og er lige så langsomt ved at bygge mit liv op,” siger han.

KUNST ELLER EJ

Fotografi er blevet Jens-Oles store lidenskab, og selvom det ikke var det, der fik ham ud af misbruget, så giver det ham noget at stå op til og gå op i. Det har været med til at få ham videre.

”Jeg er også blevet lidt af en samler og er ved at rydde op nu, for jeg har simpelthen så meget fotoudstyr. Jeg tabte helt overblikket til sidst, og det blev noget af en rodebutik. Men nu har jeg brugt 25 timer af min ferie på oprydning. Hvis jeg ikke havde haft arbejdet i møbelfirmaet, ville jeg slet ikke have haft råd til alt det udstyr,” siger han.

Jens-Ole har aldrig tidligere betragtet sine egne billeder som kunst, men det er måske ved at ændre sig nu: ”Noget af det, jeg laver, er nok fotokunst. De slørede billeder og mine portrætter har jeg arbejdet rigtig meget med, og jeg prøver at skabe noget. Hvis man siger, det er kunst, så er det kunst!” Jens-Oles baggrund som misbruger kan ses i mange af hans billeder – ikke mindst portrætterne.

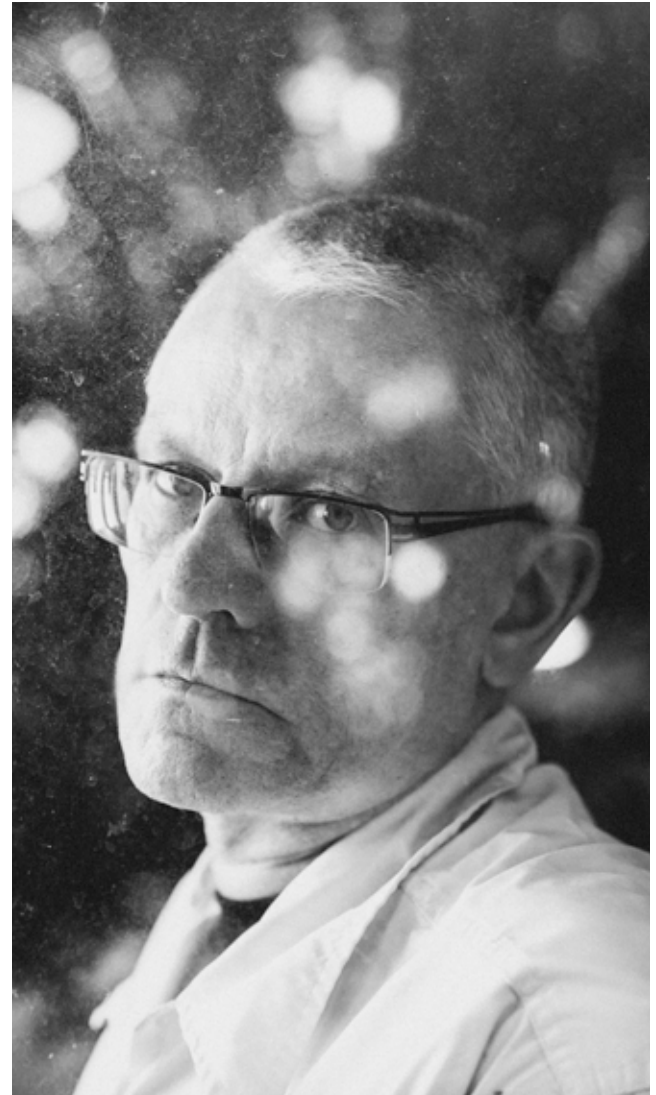
”Jeg har lavet nogle portrætter med meget slidte ansigter, med rynker og furer. Det er også, fordi jeg har kendt mennesker med meget slidte ansigter,” siger han og snakker videre om de andre stilarter, han også arbejder med. De slørede fotos eller panorerede billeder, som de også kaldes. Det er en teknik, som åbner for mange fortolkninger, men Jens-Ole sætter ikke selv fortællinger på billederne. ”Det må folk selv gøre,” understreger han.

FREMTIDEN

Indtil videre regner Jens-Ole ikke med at løbe tør for inspiration til nye fotoprojekter, selvom han er bevidst om, at det kan ske.

”Jeg tror, jeg vil fortsætte så længe, jeg har kræfter til det. Jeg har lidt skader på ankler og ryg, så det er lidt hårdt at gå rundt,” siger han.

Jens-Ole har udstillet sine fotos gennem fotoklubben og bidraget med fotos til forskellige ting, bl.a. til en CD med Ole Friis (som du kan møde på side 73-75). Endnu har han ikke solgt nogle af sine billeder, fordi han ikke må tjene flere penge, end han gør nu på grund af pensionen. Derfor forærer han nogle gange sine billeder væk, hvis det ikke er til kommercielt brug.

**Kunst er
undefinerbart**

Birger Toftdahl, buemager og musiker

Birger Toftdahl (f. 1950) er uddannet snedker, og i dag bygger han buer, som bruges i konkurrencer og til jagt. Han kommer på værestedet Café VæXt i Aalborg, hvor han også underviser andre i buemageri og håndmedede jagtdolke. Birger vandt også Kulturfestivalens talentkonkurrence "Kreallenten" med sin helt egen sang *Én*. Læs mere på www.langbuer.dk og hør Birgers vindersang på den medfølgende CD.

Én: *Tekst, musik og leadvokal:* Birger Toftdahl.
Kor: Lasse Helner Ole Friis. *Backing-instrumenter:* Morten Nordal på guitar og pedal steele, Hans Mydtskov på bas, Ole Friis på orgel. *Producer og arrangør:* Ole Friis. Indspillet i Hippiehulen, Odense.

EN KÆMPE FORSKEL

VIL DU FORTÆLLE OM DIN KUNST OG DIT HÅNDVÆRK?

”Jeg vil fortælle lidt om, hvordan jeg kom i gang. Ja, helt fra starten. Jeg har aldrig været en fodboldspiller og kunne bedst lide at kaste med spyd. Jeg var mere en enspænder. I 2002 læste jeg så en artikel i Aalborg Stiftstidende om en ældre møbelsnedker fra Odense, som lavede buer og var ved at lave en klub. Han var så uheldig, at han havde sat sit telefonnummer i artiklen, så jeg ringede straks til ham! Da jeg så den artikel, kunne jeg mærke, at det var det, jeg skulle. Jeg var med på hans weekendkursus kort tid efter. Jeg er jo misbruger, så jeg havde ikke meget selv-tillid. Jeg turde ikke røre ved den kæp vi fik udleveret, men til sidst stod jeg sgu med en bue.

Siden har jeg bygget mange buer med træ fra hele verden, som de indfødte har brugt. Der er ikke mange træsorter, der egner sig til det, men vi har nogle gode herhjemme, bl.a. ask, elm, ahorn, hassel, enebær og kirsebær. Det giver mig utroligt meget at bygge buer, der både er smukke og skyder godt. Jeg har hele mit liv været glad for at arbejde med træ, og jeg er uddannet bygnings-snedker. Jeg kender flere snedkere, der laver buer. Det ligger nok til os. Vi har også den fordel, at værktøjet vender rigtigt i hænderne på os.

Det er 12 år siden, jeg byggede min første bue – og så begyndte jeg ellers at drikke igen, sådan virkelig for alvor. Jeg kom i behandling 2003, men det var først, da min kone gik fra mig i 2009, at jeg kom i gang med buerne igen. Jeg boede alene og købte en

kolonihave, hvor jeg kunne gå og rode, og dér fik jeg lysten igen. Jeg købte bare noget træ og begyndte faktisk med de sværeste buer – laminerede buer – og fandt ud af, at det havde jeg flair for. Nu laver jeg stenalder- og vikingebuer, og stenalderbuerne er efter min mening de smukkeste af alle buer. Jeg laver dem f.eks. til mange af dem, der er med i vikingespil, og som ikke selv kan. Det er nok kunsthåndværk, jeg laver, og det tager vel nogle timer hver dag i ca. 14 dage at lave en lamineret bue.”

KAN MAN SE DIT KUNSTNERISKE AFTRYK I DINE BUER?

”Ja, det kan man godt. På mine lamineringsbuer går de ud i en spids, så de ligner pilespidser. Mine vikingebuer eller stenalderbuer har en lille hjelm i den ende, hvor strengen er fastgjort. Jeg sætter ikke navn i buen, som andre buemagere gør. Jeg tror, at de der vikingemænd helst vil have det til at se ud, som om de selv har lavet deres bue. Der er en lang tradition for kunsthåndværk blandt snedkere. I gamle dage, da jeg var dreng – og også før min tid – var der buemagere i mange baggårde i Aalborg. Der var en tradition for skiveskydning, og det forsvandt efter Anden Verdenskrig, men er nu ved at komme tilbage.

HVAD HAR KREALARIET BETYDET FOR DIG?

”Det ligger helt fast, at det her projekt og det at lave buer har gjort en kæmpe forskel for mig. Jeg har haft noget at stå op til, og jeg

”Det giver mig utroligt meget at bygge buer, der er smukke og skyder godt.”

– Birger Toftedahl

kunne se, at jeg kan noget, andre ikke kan, og som både virker og ser godt ud. Godt for selvværdet!

For godt et år siden fandt jeg min kæreste. Jeg byggede en bue til hende, og hun er også med til bueskydning. Det er hyggeligt. Vi har lige været til Odin-stævne, og der var det pludselig mig, de kom og spurgte om råd. Det var dejligt. Det er en skam, at jeg er så gammel, for ellers ville jeg lave et værksted og sætte det i system.

Jeg er kommet i Café Væxt i Aalborg, efter jeg blev ædru. Jeg nægtede at give op og ville videre med mit nye ædru liv. Både AA og værestedet har været en stor hjælp. Før det havde jeg min søn, men ingen venner. Alle havde slået hånden af mig, og der var ingen steder at gå hen. Mig og kæresten er der stadig hver uge bare for at sludre. Jeg har også lavet mange buer på Café Væxt. I dag har jeg lige haft en misbruger – alkohol, piller og hash i mange år fra 15-årsalderen – som har været clean i fem år. Han blev færdig med sin bue i dag. Han er sådan en stor stærk, hårdkogt fyr, men han var tæt på at græde, kan jeg godt sige dig. Buen var til hans far, som er interesseret i vikingetiden. Lige pludselig stod han med en færdig bue. Det var sgu dejligt. Han har aldrig brugt værktøj. Da han var 26-27 år, kunne han ikke mere, brændte helt sammen og kom i behandling. Han har aldrig haft et arbejde, men bare gået på gaden. Han ville ikke engang have den med. Hans far skulle hente den herude, så han kunne se, hvor han har lavet den.”

Kunst er omsatte
følelser fanget i et
øjeblikks stemning

Tanja Elisabeth Sørensen, multikunstner

Tanja E. Sørensen (f. 1980) kommer på Folkekøkkenet i Kolding som frivillig en gang eller to om ugen. Tanja er billedkunstner, keramiker, skulptør og installationskunstner. Du kan kontakte hende via værestedet Folkekøkkenet.

ET BEHOV, JEG HAR

Der er ikke nødvendigvis noget formildende i Tanja Sørensens kunst, og hun tager tingene alvorligt og er ganske direkte. Hun fortæller, at hun er optaget af det ukonkrete på en meget nærværende måde. ”Kig og døm selv, der er ingen fortrydelsesret! Tanja giver så meget og har så meget at tænke over og leve på,” skriver en anonym anmelder på Krealariets hjemmeside.

ENERGI OG ENSPÆNDER

”Jeg ser det ikke ligesom, jeg er kunstner. Så det er bare sådan et behov, jeg har. Jeg har altid set mine forældre i snedkerværkstedet, når min mor arbejdede med keramik, eller når min mormor malede, og så har jeg et meget tæt forhold til naturen. Hvis jeg f.eks. ser noget mos på en sten, så er det nok til, at jeg kan få en idé til at bygge et eller andet projekt. Jeg er sådan lidt en drengepige og kan godt lide at rode med motorer og sådan noget. Det er bare sådan en energi, jeg har,” siger Tanja.

”Jeg ved faktisk ikke, hvad man kan betegne installationen til Kulturfestivalen som (se billede t.v.). Det er ting og sager i forhold til forbrug og produktion. Det er bygget af affald – af ting, jeg har fundet rundt omkring. Jeg startede med en trailer, der var fyldt med gamle olietønder og alt muligt, og så gik jeg bare i gang. Jeg ved ikke, hvad resultatet bliver, når jeg går i gang med sådan et projekt, for det kommer sådan løbende. Der kommer bare en idé, men jeg ved ikke hvorfra,” fortæller Tanja.

Vi går rundt om hendes installation, der i starten af juli står på værestedet Folkekøkkenet og skal være færdig til LVS’s Kulturfestival en måned efter. Adam og Eva er med, de syv dødssynder skal også med – og en masse andet.

”Jeg har brug for at have gang i noget, for at botanisere rodet, få beskidte fingre, lære noget, komme i nye kroge og finde lysninger i skoven,” siger hun, og vi snakker om holdninger til det, man arbejder med.

”Jeg har masser af holdninger, for jeg er sådan rimelig flov over at være menneske nogle gange. Der er noget, der ikke hænger sammen. Der er faktisk rigtig meget, der ikke hænger sammen. Jeg er måske nok lidt for moralsk og etisk i forhold til, hvordan verden ser ud nu. Jeg tager globale problemer ind i forhold til mine egne problemer, og hvis jeg f.eks. ser en udsendelse, hvor dyr bliver mishandlet og brugt, så kan jeg næsten ikke trække vejret – og så skal jeg ud og løbe. Og menneskene, ja, det er super beklageligt at sige det, men jeg er ved at få et eller andet immunforsvar overfor mennesker. Jeg synes, rigtig mange lever et røvkedeligt liv med to børn og en Facebook-profil. Alle siger det samme og har travlt med at prale, men jeg er nok også lidt af en enspænder. Og jeg kan godt mærke, at når jeg har hørt på folk i to-tre timer, så vil jeg gerne have ro. At lave de her kreative ting, også at male, hjælper mig til at få fred fra neonskilte, pizzalugte og asfaltjungle. Jeg flygter lidt ind i det for at få ro. Få gjort rent.

”At lave de her kreative ting, også at male, hjælper mig til at få fred fra neonskilte, pizzalugte og asfaltjungle.”

– Tanja Elisabeth Sørensen

Jeg har ADHD, og jeg får tit at vide, at det er en forkert diagnose, fordi jeg godt kan færdiggøre ting, men det er afhængigt af, om det interesserer mig. Min far siger, at det bare er de andre, der ikke kan følge med,” siger Tanja og griner.

Hun fortæller, at hun har røget meget hash og prøvet kokain et par gange i den periode, hendes forældre blev skilt, men at hun aldrig har haft et decideret misbrug. Som enebarn tog skilsmissen hårdt på hende, og hun arbejdede ikke kunstnerisk i de halvandet år, hvor hun bare følte sig meget træt.

MANGE JERN I ILDEN

Tanja har været frivilling et års tid på Folkekøkkenet, efter hun måtte springe fra sin uddannelse til anlægsgartner. Grå stær forhindrede hende i at tage det store kørekort.

”I stedet for at sidde derhjemme og rådne, så meldte jeg mig her. Min mor har været med i styregruppen, så jeg kender stedet lidt, og hende og jeg holdt den første jul her, efter mine forældre blev skilt. Jeg er også vokset op med en handicapet, så jeg kunne godt mærke, at jeg savnede at give nogle mennesker omsorg. Jeg kan godt lide sådan lidt specielle mennesker, og det er det, der er her. Der er alle,” fortæller hun. Hun er også begyndt at gå lidt ned på gaden, hvor en ung kvindelig narkoman

holder til for at prøve at få hende med ind på værestedet.

Tanja kan godt være i gang med tre-fire projekter samtidigt. ”Når jeg bliver ramt af noget i en periode, så går jeg amok med det, men jeg kan også mærke, når det er på tide at slippe et projekt lidt. Jeg har mange jern i ilden, og ligenu har jeg faktisk tre billeder derhjemme, jeg maler på. Lærrederne er nogle gamle duge, som jeg har puttet forankringsgrunder på, så de er blevet stive, men man kan stadig se, at det er duge,” fortæller hun.

Tanja sælger ikke sine billeder og kunstinstallationer. Hun tænker ikke rigtig i de baner, og det provokerer hende, når folk begynder at tale om penge. ”Altså, jeg gad godt sælge mine billeder, men jeg kan bare ikke finde ud af det,” siger hun.

MIN FAR OG MÆLKEVEJEN

Vi kommer ind på, om man kan mærke, at man bliver dygtigere til det, man arbejder med – om man får mere styr på tingene med tiden. ”Nej, jeg har den samme følelse indeni, som da jeg var lille,” svarer Tanja og fortsætter:

”Det er fra min far. Han har det samme behov. For ham handler det bare om at rode med en traktor eller fælde træer, men jeg kan også se, at han har svært ved at lægge sig til at sove, fordi der er så mange sten, der skal vendes. Der er så meget, man

skal pille ved. Jeg har en masse energi og en nysgerrighed. Men jeg er efterhånden mere til natur, dyr, træer, blomster, vand og mælkevejen og alt det der.”

Tanja har store tanker og ideer, og selvom hun ikke lever det nemmeste liv, er hun vant til at være lidt anderledes. Hun siger selv, at hun er født sådan, og at det ligger i hendes gener. Og der er ikke noget, hun ville gøre anderledes.

”Det er jo heller ikke sådan, at vores familie er vildt aparte, men mig og min far er meget tænkere. Vi er ensomme ulve, og vi går ikke og snakker alt for meget med folk om vores følelser. Vi tackler tingene selv. Jeg har en stolthed, som også er lidt ukuelig, og så en masse følelser, så det kører lidt mod hinanden nogle gange. Men når der er noget, går jeg bare for mig selv. Jeg skal bare ud under åben himmel og på åbne vidder,” slutter hun.

**Kunst er ikke
kun for de fine**

Pouran Nikmaesh, maler

Pouran Nikmaesh (f. 1972) er opvokset i Iran, og hun har altid tegnet. I 2011 fandt Pouran vejen til penslerne, og hun har også studeret billedkunst på VUC. Pouran kommer på værestedet Horsedammen i Multihuset i Brøndby. Du kan kontakte hende på e-mail pourana@live.dk

AT MALE GIVER MIG RO

Pouran kommer fra Iran og skal lede lidt efter de danske ord, men hun giver ikke op, og de kommer også efter lidt tid.

NATUREN I BILLEDER

”Naturen giver mig ro. Naturen er meget behagelig for mig. Mit problem er, at jeg har angst, panikangst og meget uro, og også rod i tankerne. Naturen giver mig rammer og struktur. Jeg elsker at komme ud i naturen. Hvis jeg er meget ked af det, og det hele føles håbløst, så er det eneste, der giver mig ro og struktur på livet, naturen.

Naturen er så smuk, og når jeg maler naturen giver det mig evnen til at skabe den samme skønhed, som der er i naturen. Jeg kan mærke naturen som en skabelsesproces, når jeg maler den. Nogle er ligeglade med at skabe noget på den måde, men jeg har brug for det. Musiker, maler, fotograf, håndværker – alle sammen skaber noget,” fortæller Pouran.

”Jeg begyndte at male i gymnasiet i Iran. Jeg tegnede med akvareller. Engang skulle vi bygge om og en væg i huset skulle fjernes, og så fik jeg lov til at male på den. Jeg malede en kæmpehest og en kvinde. Naboen kom forbi og sagde til min mor, at jeg havde evner for at tegne og male. I begyndelsen malede jeg miniature på læder, ikke lærreder, og jeg brugte specialfarver, som jeg skulle blande med alkohol. Første gang, jeg malede på lærreder, var i 2011.

Inden Pouran kom til Danmark omkring år 2000, havde hun haft det rigtig dårligt, og hun havde meget angst. Men det var først mere end 10 år senere, hvor hun startede på VUC, at en sød lærer sagde til hende, at hun skulle finde noget, der kunne give hende ro. ”Jeg begyndte også at tegne og male på værestedet. De var rigtig søde og viste mig tingene og spurgte, om jeg havde lyst. Og det er godt for mig at male,” siger hun.

JEG KAN MALE

Pouran fortæller, at hun kommer ud med sine evner ved at male, og at hun gav læreren fra VUC et af sine billeder i gave, da kurset var færdigt. Hun fik stor ros fra tre medarbejdere, som købte hver et maleri. ”Det var både en stor overraskelse og oplevelse. Jeg blev så glad for, at andre kunne lide mine billeder, og derfor vil jeg tro på, at jeg kan male. Jeg har også udstillet to gange her i Brøndby. Begge gange var det i forbindelse med værestedet,” siger hun stolt.

”Det har været godt for mig at male, men på en måde giver det mig også uro, fordi alting skal være perfekt. Når jeg er færdig med at male, er det lige som om, jeg mister alle mine kræfter. Hvad jeg skal male kommer til mig nærmest som et lyn, og så skal det være rigtigt, perfekt,” understreger hun og fortsætter:

”Jeg kan ikke male, hvis jeg har det dårligt, har depression. Så bliver jeg ligeglad med de evner, jeg har, og helt uden energi.

”Jeg blev så glad for, at andre kunne lide mine billeder, og derfor vil jeg tro på, at jeg kan male.”

– Pouran Nikmaesh

Men jeg hverken kan eller vil lade være med at male, når jeg har det godt. Lige nu er det længe siden, jeg har malet, fordi jeg fik et chock, da jeg mistede min far. Han roste altid mine malerier, når jeg viste ham dem på Skype, og han sagde, at han var stolt af mig. For tiden cykler jeg rundt og leder efter motiver. Jeg elsker også at cykle. Når jeg får ro, maler jeg de motiver, jeg har set. Jeg vil helst male alene, og jeg kan blive forvirret, når der kommer nogle forbi og snakker med mig. Det kan godt være svært at få ro på værestedet. Jeg har problemer med at koncentrere mig i længere tid, og det ville være dejligt med et værksted. Et sted, hvor man ikke skal passe på gulvet og malerpletter.”

Det tager Pouran alt fra 2-3 timer til flere dage at male et billede. Det kommer også an på størrelsen, men også, hvad hun har i tanker. ”Nogle gange kommer det bare til mig, og når jeg ser på det bagefter, er jeg rigtig stolt over det, jeg har lavet. Det kommer meget an på, om tankerne og evnerne kommer til mig som f.eks. vand i vand, vandet i dråben, vandfald. Jeg kan se det fuldstændigt realistisk. Og når jeg maler, prøver jeg at genskabe den følelse, så du også kan se det helt inde i dig. Mange gange kommer der andre tanker og forstyrrer mig, og jeg har ikke ro eller er ikke tilfreds. Min datter på 12 år tegner og maler også, og nogle gange siger hun, at jeg forstyrrer hende, hvis jeg vil snakke om noget. Og hun har ret, for sådan har jeg det også selv,” slutter Pouran.

Kunst er ubrugelig
og unødig, derfor
umulig at undvære

Heini Reines, maler og musiker

Heini Reines (f. 1960) er født på Færøerne, men flyttede til Danmark som lille. Heine holder bl.a. til på værestedet Horsedammen i Multihuset i Brøndby. Han har altid spillet musik, men begyndte først at male, da han var midt i tyverne. Læs og se mere på www.heinireines.dk

FULD AF MUSIK

”Det med at male og tegne, det kom først, da jeg var 26 år. Jeg var i dyb krise og fik åbnet for nogle evner. Der var engang en skuespiller, der sagde, at hvis det ikke var for hans kriser, så var han ikke kommet i gang med sin drøm. Jeg kan sige det samme,” starter Heini Reines med at sige, mens vi drikker kaffe på værestedet i Brøndby, hvor han er kommet de sidste 10-12 år, bl.a. for at male. Og han elsker at male, og har gjort det, siden han var indlagt på en psykiatrisk afdeling.

SINDBILLEDER

Han kalder sine billeder for ”sindbilleder”, fordi det er abstrakte sindsstemninger, han maler. Måske dukker der nogle figurer op undervejs – en kvinde, en mand eller et landskab – men det vigtigste er, at lyset altid vinder over mørket i Heinis billeder.

”Da jeg startede med at male, tegnede jeg billederne op først for så at farveligge dem. Senere gik jeg over til at blande farverne direkte på lærredet, så de glider mere over i hinanden. Jeg maler intuitivt og starter bare et sted. Jeg bruger primærfarverne gul, rød, blå, sort og hvid. Med dem kan du blande alle farver. Jeg får det godt, når jeg maler. Jeg kan huske første gang, jeg begyndte at male. Da var jeg indlagt på Nordvang (psykiatrisk hospital, red.), og så købte jeg en blok og nogle tuscher og sad og malede på afdelingen. De sendte mig over på malerværkstedet, og der var en kunstner, der hed Allan Sand, som undervi-

ste. Jeg viste ham min mappe, og han sagde: Du skal male stort format. Jeg fik en ordentlig masonitplade at male på, og derfra har jeg godt kunne lide de store formater.

Det var i 1986, og det var helt klart en form for terapi. Siden har jeg malet i perioder, og nu kan jeg godt lide at male på værestedet. Jeg har også gået til maling på Kofoeds skole, og der har de samtaler, vi har på malerholdet, også været vigtige for mig. Det er meget inspirerende at arbejde side om side med de andre på holdet. Vi snakker tit om billederne og om alt mellem himmel og jord. Jeg er også medlem af en kunstnergruppe, der hedder Krea, og jeg har udstillet i Brøndby, på rådhuset og forskellige steder. Vi har det rigtig godt sammen,” fortæller Heini.

BEVIDST OG UBEVIDST

”Jeg vil gerne ud med mine billeder. Jeg mødte en pige på Krealariet, og hun sagde, at det mere var et behov, hun havde, og hun kunne ikke sælge sine billeder. Men jeg kan jo ikke blive ved med at stable malerier op derhjemme. De skal ud og virke,” siger Heini og fortsætter:

”Man kan både få overskud af at male, men man skal også have overskud til det. Det er begge dele. Jeg har malet i perioder, hvor jeg havde det dårligt og fået overskud af at lege med farverne. Under alle omstændigheder, så får jeg det godt, så snart jeg går i gang med at male. Jeg maler lidt i serier efter mit

”Jeg vil nok sige, at jeg er blues man(d) – og kunstner.”

– Heini Reines

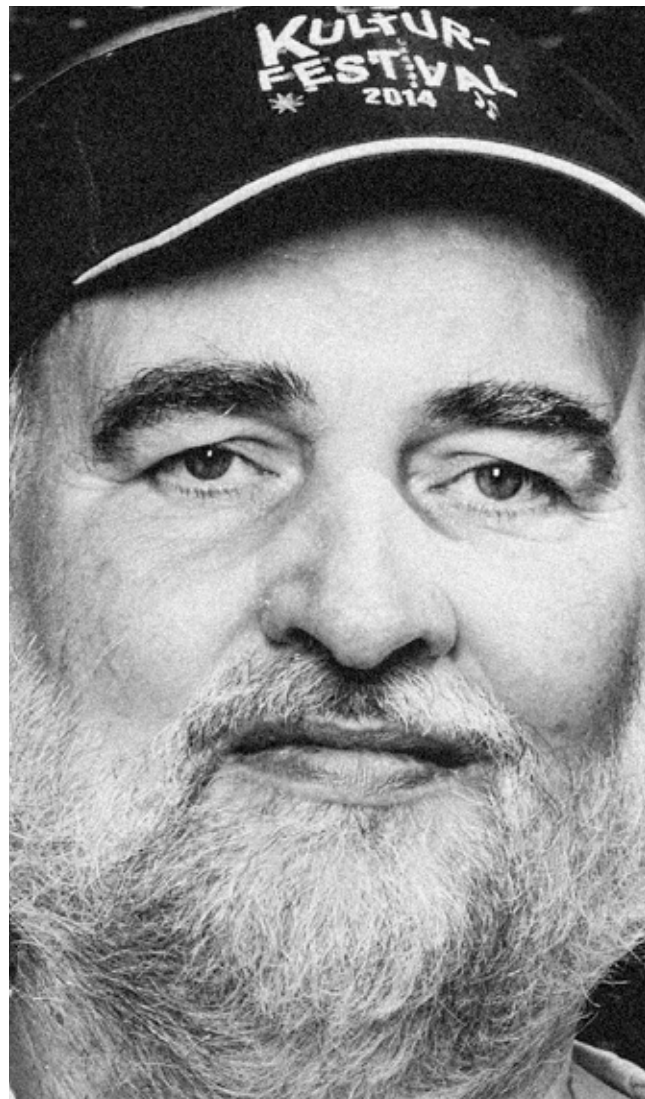
humør. Bruger nogle andre farver, skaber nogle andre sindsstemninger. Jeg tror, det er et udtryk for noget, der kommer fra mit ubevidste. Jeg er både bevidst om, hvordan jeg bruger farverne, og samtidig er der noget ubevidst. Så det kan være en aha-oplevelse at træde tilbage og se et maleri, jeg har lavet.”

BLUES MAN(D) OG KUNSTNER

Heini maler ikke kun, men spiller også både guitar og klaver og synger. ”Musikken har altid været der – lige siden musikalsk legestue. Dengang var det blokfløjte og klaver. Men i 1973 så jeg Freddie King og hans orkester spille i dansk fjernsyn, og så var jeg solgt. Det skulle være bluesmusik. Jeg købte en guitar. De var blueskongerne, og de var tre: Freddie King, B.B. King og Albert King. De var ikke i familie, men hed alle King til efternavn. Dem har jeg lyttet meget til og er blevet meget inspireret af,” fortæller han.

Heini kan godt lide at optræde med blues, og han spillede også på Kulturfestivalen i august. ”Det var fedt. Jeg føler mig sikker i min musik, og jeg bliver aldrig nervøs, når jeg skal optræde,” siger han.

Til spørgsmålet om, om han vil kalde sig selv kunstner, svarer han: ”Jeg vil nok sige, at jeg er blues man(d) – og kunstner.”

Nette Gejl, maler

Nette Gejl (f. 1969) har malet, siden hun var ung, men et liv på farten betød, at hun skulle blive sidst i trediveerne, før penslerne for alvor blev fundet frem. Nette kommer på værestedet Regnbuen i Kolding, og dér fik hun adgang til materialet og fandt penslen frem igen. Du kan kontakte Nette Gejl på e-mail netg@live.dk

ALLE REGNBUEENS FARVER

Når Nette Gejl maler, får hun afløb for de bobler af følelser, hun har. Maleriet er en forløsning, som gør hende glad. "Det er godt for mit selvværd, og det er en tilfredsstillelse, når jeg er færdig med et billede og synes, det er godt," siger hun. Inspiration får hun fra internettet, folks fortællinger og andre interesser. "Nogle gange går jeg og tygger på en idé i et stykke tid, men andre gange viser billedet sig selv," fortæller hun.

GLÆDE INDEFRA

"Når jeg maler, prøver jeg at udtrykke en form for glæde, som er indeni mig. Og det er alle regnbuens farver. Jo smukkere, jo gladere og jo flottere, jeg kan lave ting, jo mere pling-pling og bling-bling," siger Nette og tilføjer, "at verden sgu ikke altid er lige smuk."

Hjemme sidder hun og kigger ud i sin have. Og lige nu er den fuld af blomster, grøn og frodig. "Jo mere af sådan noget, jeg kan omgive mig med, jo bedre, og det er også for at gøre mig selv gladere, at jeg laver mange farverige billeder, også af blomster," siger hun.

Nette startede med at male i gymnasiet, da hun var 15-16 år. Det var i timerne i formning, der gjorde hende bidt af maling og farver. "Jeg malede også derhjemme, hørte Jimmi Hendrix og

røg en masse hash. Det kan jeg jo overhovedet ikke tåle i dag, men dengang malede jeg bare løs," siger hun.

Efter studentereksamen rejste Nette rundt i verden i mange år, og da havde hun ikke tid til at male. Hun var i bl.a. i Indien, Japan og Holland, hvor hun arbejdede. Først, da hun sidst i trediverne, begyndte at passe på sig selv, og hvor det "vilde liv", som hun kalder det, stoppede, har hun igen fået lyst til at udfolde sig kunstnerisk.

DET GIVER MENING AF MALE

"Nu kommer jeg i Regnbuen og har fået lov til at bruge deres materialer af Helle. Jeg kunne godt tænke mig at blive bedre til at tegne og til at udtrykke det, man har i sig. Nogle gange kan jeg godt blive fanget i, at jeg ikke er bedre til at tegne, end jeg er. Hvis jeg bare var helt vildt dygtig til at tegne, så ville der ikke være grænser for, hvad jeg kunne udtrykke og vise," siger hun.

Nette ville ikke undvære at male, fordi hun får det godt af det og bagefter kan være stolt af sine billeder. "Det ville være rigtig træls, hvis jeg ikke kunne male. Når jeg bruger en dag på at male, er dagen ikke spildt tid. Det er ikke kedeligt, og det giver mening at male. Nogle af mine dage er faktisk tidsspilde, men et billede – det kan jeg huske."

”Det er også derfor, jeg er så glad for Regnbuen, for der er et værelse, hvor jeg kan male. Det er jeg virkelig taknemmelig for.”

– Nette Gejl

DEN FØRSTE Udstilling

Nette kan godt lide at male smukke ting og smukke mennesker. ”God stil og god smag og sådan noget, det er vel det, jeg prøver at ramme. Noget, hvor jeg kan sige, at det ser sgu godt ud! Flotte farvekombinationer. Jeg bruger sjældent sort og grå. Det er ikke min smag. Der skal være masser af farver,” understreger hun.

Nette fortæller, at hun har sin første udstilling ”med fernisering og det hele” den 1. september i Knuds Garage. Indtil nu har hendes billeder kun været udstillet hjemme hos hende selv, hvor der er billeder overalt. Hun vil gerne sælge nogle af sine billeder, for ”det er træls, at de bare står”, som hun siger. Når hun har malet dem, må de godt komme videre.

Nette har altid været kreativ og har også syet tøj, men om det, hun kreerer, er kunst, ved hun ikke. ”Jeg ved ikke, hvad en kunstner er,” siger hun og fortsætter, ”i starten, da jeg malede, var det meget dystre billeder. Mange af mine billeder har jeg malet over to-tre gange. Det giver noget struktur, og jeg synes, jeg har udviklet mig. Det er, som om der er blevet trykket på en knap, og jeg vil fortsætte med at male. Det er også derfor, jeg er så glad for Regnbuen, for der er et værelse, hvor jeg kan male. Det er jeg virkelig taknemmelig for, og jeg er med til at købe maling og skal bare betale for lærreder.”

**Kunst er
livets glæde**

Ole Friis, musiker

Ole Friis (f. 1957) er musiker i bandet Ram-Goats, og hans soul/blues vokal en væsentlig årsag til den meget anderledes og helt unikke reggaesound. Han har adskillige soloplader, bands og musikpriser i rygsækken, og masser af erfaring som liveband i både Danmark og udlandet. Ole skriver musik og spiller guitar, klaver og synger. Læs mere www.ramgoats.com

”Der var en ven, der tog afsted lidt før de andre. Og nu sir de at han kom for langt ud.”

– Værestedssangen (brugernes rap)

I ØJENHØJDE

Ole Friis har sin daglige gang i Odense, og vi mødes på Skt. Gertrud i Jernbanegade. Lasse Helner kommer fra Lundeborg og jeg fra København. Der er alt for meget larm inden døre, så vi flytter ud under de store parasoller på gaden. Så kan Ole (og jeg) også ryge en smøg eller to, mens vi snakker over en Perrier, en kaffe og en cola.

”Man kan ikke skrive sange om dem, der sidder her. Prøv at kig dig omkring. De er ens allesammen. De har det samme tøj på, den samme telefon, det er bare mere af det samme ... men ham, der sidder derovre med sin lille sportstaske ved siden af sig, han kan fortælle en anden historie,” siger Ole på klingende fynsk. Han og Lasse er rørende enige om, at samfundet ville blive langt fattigere uden mangfoldigheden. Enige om, at vi har brug for det skæve og det anderledes, fordi det er det, kunst skabes af.

LYST OG FÆLLESSKAB

”Hvis man skriver sine egne ting, så er man kunstner,” siger Ole. ”Det er en kreativ proces at være kunstner”, siger Lasse og fortsætter: ”Det er jo også en kunst at leve livet. Og der er mange, der tror, at kunst ikke er hårdt arbejde.” Ole svarer prompte: ”Det slider på din psyke.” Han forklarer, ”at mange musikere ryger på røven, fordi de rent mentalt presser sig selv.” Han mener ikke, at andre mennesker helt kan forstå, at når man har brugt 4-5 timer på at skrive musik, så er man altså træt. Ole understreger samtidig, at det også er både spændende og dejligt.

På værestederne praktiserer man *de små skridts metode* og fokus er at give socialt udsatte lyst til forandring. Det samme har Ole og Lasse oplevet. ”Den store ressource i de socialt udsatte ligger i ikke at presse dem, for hvis vi gør det, går de i baglås. De skal hele tiden have lysten med og føle sig trygge.” Han fortæller, at de har været i øjenhøjde med dem, de har mødt på værestederne, og ”både Ole og jeg har levet et liv, hvor vi godt ved, hvad der foregår. Det kunne have været mig, der var en af dem, hvis det var gået lidt anderledes. heldigvis har jeg en vis ballast med hjemmefra, som også har reddet mig. Men det handler slet ikke om dem og os.”

”Det er især det med øjenhøjden, synes jeg. De blødte op, da jeg selv fortalte, hvor jeg kommer fra, og så blev jeg en af deres egne,” tilføjer Ole, der husker, hvor hårdt og nedværdigende det var at blive trukket til afvænnings, men samtidig ved han, at han ellers ikke ville have været levende. Han fortæller om en bog, han har fra dengang, han kom i NA (Anonyme Narkomaner), og hvor han satte et kors, når folk døde. Der er 50 kors i bogen – og der er mange dødsårsager for stofmisbrugere.

Lasse er heller ikke i tvivl om, at han lige så godt kunne have været på et værested i dag. ”Jeg har ikke drukket i 14 år,” siger han og griner, mens han fortsætter: ”Jeg kom i AA (Anonyme Alkoholikere) og i KA (Kendte Alkoholikere), som vi var nogle stykker, der dannede. Vi kunne ikke være anonyme, fordi vi allerede var kendte.”

EMPATI, SAMFUNDSSIND OG PROFESSIONALISME

At Ole og Lasse har *egen baggrund*, som nogle kalder et tidligere liv med stoffer og alkohol, er ikke den eneste grund til, at de begge med stor glæde har deltaget i Krealariat.

”Det er også på grund af empati og samfundssind. Jeg kan ikke lide, når man isolerer befolkningsgrupper – folk, der er skæve og anderledes, skal også have en plads. Vi skal ikke afsondre dem fra det almindelige samfund. Nogle mennesker har det sådan, at de (socialt udsatte) gerne må være her, bare de ikke kan se dem. De er her, og vi skal se dem. Udsathedens skal være synlig, for ellers får vi ikke gjort noget ved det. Jeg vil se det og røre ved det, og så vidt muligt integrere det i det større samfund. Og da jeg blev spurgt, om jeg ville være ambassadør for Krealariat, sagde jeg med det samme ja til at gøre noget. Jeg vil ikke bare være på en plakat,” siger Lasse.

Lasse tænkte straks på Ole Friis og reggae til musikken. Og sådan gik det til, at Ole lavede den fedeste reggae hjemme i sit studie. ”Vi har været professionelle lige fra starten,” siger Ole og tilføjer: ”Der er mange lighedspunkter for mig i det Lasse sagde før. Der er desperationen og mindreværdet. Og det er en reminder til mig selv om, at hvis jeg går ud og tager stoffer igen, så sidder du her. En gang imellem skal man huske, hvor man kommer fra. Tiden er også en god inspirationskilde for mig. Man skal også huske, at mange kunstnere slet ikke kan udtrykke sig uden stoffer og alkohol.”

Lasse og Ole har mange gode grunde til at være med i Krealariat, men den bedste oplevelse var at se de socialt udsattes glæde i øjnene, da de fyrede Værestedssangen af ved årets Kulturfestival. ”Jeg kan godt huske, hvor forfærdeligt det er ikke at turde noget som helst og ikke at have tiltro til egne evner,” siger Ole, mens han banker 7-9-13 under cafébordet, fordi han ved guderne aldrig skal tilbage. Han fortsætter: ”Du er ingenting

værd, og du kan ingenting.” De to fynboere snakker lidt om, hvordan det var at optræde første gang uden at være påvirket af stoffer eller alkohol. ”Man stod der helt nøgen,” siger Ole.

HERFRA HVOR VI STÅR

Værestedssangen (find cd bagerst i bogen) endte med at blive Niels Skousens over 40 år gamle hit ”Herfra hvor vi står”. Lasse fortæller, at han var med rundt på en række væresteder for at indsamle ord og udsagn fra livet der. ”I Næstved kom en mand ind fra gaden i overlevelsesdragt og uden tænder i munden. Jeg spurgte ham, hvad han tænkte, når jeg sagde ’værested’. Han reciterede hele sangen, og jeg har altid haft svært ved at finde ud af, hvad den sang handlede om, men derfra gav den mening – og jeg har hørt den SÅ meget,” siger Lasse, der også kan fortælle, at Niels Skousen også er vild med den nye reggae-udgave af sangen. ”Musikerne i mit band er også vilde med det,” tilføjer Ole.

DEN STORE KÆRLIGHED

Der er ikke lang vej til en joke hos Ole og Lasse. Det samme gælder en hurtig bemærkning og et godt grin. Det er tydeligt at mærke, at de i mange år har delt og stadig deler tiden og livet med hinanden. Også selvom det i dag er noget helt andet, end det var for 15-20 år siden. Samtidig er der ingen i tvivl om, at de husker det hele. Det er somom, at oplevelserne fra dengang – om at være udenfor og ved siden af sig selv og livet i al almindelighed – er lagret i kroppens bevidsthed. De ved noget om at leve på kanten og have brug for andres hjælp for at komme videre. ”Jeg blev meget rørt den dag, vi indspillede Værestedssangen på Kragelund i Aarhus,” siger Lasse.

Og jeg synes faktisk ikke, det er for meget at sige, at der var kærlighed i luften den solskinseftermiddag på Skt. Gertrud – og det er den Store Kærlighed, vi taler om: Kærligheden til livet, kunsten, musikken og mennesker.

Lasse Helner, musiker

Lasse Helner (f. 1947) er folke- og rock-musiker gennem et halvt århundrede.

Han synger, komponerer, fortæller historier og meget andet. Og han har i 2010 fejret 35-års jubilæum med sin kone og anden halvdel af duoen Lasse & Mathilde. Læs mere på www.lasseogmathilde.dk

**”Herfra hvor vi står,
kan vi se os omkring – til alle sider.
Det bevæger sig når vi går
det forandrer sig i alle tider.”**

– Værestedssangen (Niels Skousen)

Værestedssangen:

Herfra hvor vi står

Alting er faldet til ro
og snart står solen op igen
mågernes harmonikaskrig
dør langsomt hen

Vi har talt sammen næsten hele natten
og her der er vi så gået i stå.
Rundt om ligger folk og sover
jeg ved ikke rigtigt, hvorhen vi skal gå.

**Herfra hvor vi står,
kan vi se os omkring – til alle sider
Det bevæger sig når vi går
det forandrer sig i alle tider.**

Hvor går man hen når man hænger ud
– værestedet er mit bedste bud.

For hvad i ikke har troet, for hvad der sker i vores hoved!
Misbrug flytter ind i en lang periode!
Men vi kan mere – meget mere end I tror, når vi samles om et bord.

Det var en ven der tog afsted lidt før de andre,
og nu sir de han kom for langt ud.
Men når der ikke er nogen der kender retningen
så er der jo altid en eller anden fyr der må stå for skud.

Nu breder morgenlyset sig ud
med alt hvad det dækker af
her skal der ligges noget til
og der skal der trækkes noget fra

**Herfra hvor vi står,
kan vi se os omkring – til alle sider
Det bevæger sig når vi går
det forandrer sig i alle tider.**

Hvor går man hen når man trænger til lidt ro?
Bedstefar i himlen han gir mig sindsro.

Så var der kvinden der ikke ku stoppe, nu fejrer vi hendes
mærkedag FUCK HVOR ER DET GODT!
Så var der manden der kom fra et sted hvor der var højt til
loftet. Manden var fra månen!
Nu sidder han med første clean dag på solstrålen.

**Herfra hvor vi står,
kan vi se os omkring – til alle sider
Det bevæger sig når vi går
det forandrer sig i alle tider.**

Værestedssangen: Herfra hvor vi står

Musik og tekst: Niels Skousen. *Raptekst* inspireret af værestederne Stenbruddet Svendborg, Café Mælkevejen og Paraplyen, Odense, Varmestuen Næstved, Multihuset Brøndby, Solstrålen Fredericia og Kultur- og kontaktsted Kragelund Aarhus. *Raptekst* arrangeret af Brian Johansson, Solstrålen Fredericia. *Leadvokaler og kor:* Susanne Obbekjær Nielsen, My Shila Lindegaard, Heini Reines, Sheila Loberg Brink, Brian Johansson, Tommy Engstrøm, Flemming Reseke, Søren Skovboe, Mette Steensberg. *Øvrige korstemmer:* Signe Kongerslev, Kalle Karlsson, Anette Mortensen, Dorit Josefine Kristensen, Birgitte Duelund, Erik Pedersen, Claus Christian Olsen, Ocean. Alle vokaler indspillet på Kultur- og kontaktsted Kragelund, Aarhus.

Guitar: Heini Reines. *Ukulele:* Kalle Karlsson. *Backing-instrumenter:* Anders Skeem på trommer, Palle Nothlev på guitar og teknik, Karlos Arnes på bas, Kaare Svane på guitar og Ole Friis på orgel og sang.

Idé: Landsforeningen af Væresteder og Lasse Helner.

Korarrangement: Lasse Helner. *Producer og arrangør:* Ole Friis. Indspillet i Hippiehulen, Odense.

Hør Værestedssangen på CD'en bagerst i bogen

Outro

KUNSTEN AT GIVE

Bikubenfonden har til huse på Otto Mønstedts Gade i København – og har Glyptoteket, Tivoli og Politigården som nærmeste naboer. Fondens direktør, Søren Kaare-Andersen, tager venligt imod på fælleskontoret.

Bikubenfonden er en af de mest synlige på det sociale og kulturelle område i Danmark med uddelinger på 25 mio. kroner til sociale formål og 33 mio. til kulturelle i 2013. Mest kendt er Bikubenfonden måske nok for deres uddeling af Årets Reumert og Kronprinsparrets Priser til det sociale og det kulturelle område, og fonden har også støttet Krealariat i perioden 2012-2014.

INDSIGT OG UDSYN

”Bikubenfonden arbejder ud fra to grundbegreber: Indsigt og udsyn. Vi har den holdning, at hvis man er i stand til at få indsigt i sig selv og sit samfund, så er man også i stand til at skabe det udsyn, der skal bringe den enkelte eller en gruppe videre. Det gælder på både det sociale og det kulturelle område, og det er vores udgangspunkt, når vi støtter alternative arenaer for udsatte børn og unge.

Vi har samme holdning som mange andre, nemlig at uddannelse er nøglen, men det kan være, du er super godt begavet og har de bedste lærere og alligevel ikke kan tage den uddannelse. Derfor prøver vi at skabe alternative arenaer ved hjælp af natur og kultur. Det giver noget indsigt i og tro på sig selv og dermed også en ny mulighed for at komme videre,” fortæller Søren

Kaare-Andersen, direktør i Bikubenfonden.

De to nøglebegreber – indsigt og udsyn – bruger Bikubenfonden også som parametre, når de udvælger projekter, de ønsker at støtte. Projekterne skal involvere og forandre og sætte sig spor i samfundet og den enkelte.

”Vi har fokus på projekter, der kan udvides og udbredes, så de kan komme flere til gavn. F.eks. har vi støttet projektet *Bydelsmødre*, som typisk er andengenerationsindvandrere, der går sammen, danner netværk og støtter hinanden. Konceptet kan bruges igen forskellige steder. Et andet eksempel er projektet *Natur til et godt liv*, som er et nyt program i Svanninge Bjerge, der tilbyder særlige camps, retreats og oplevelsesture i naturen for socialt udsatte børn og unge. Med hjælp fra Rådgivende Sociologer undersøger vi samtidig naturens healende funktion, og hvis det viser sig, at naturen kan bidrage til den forandring, der er ønskelig, så vil vi brede den viden ud og eventuelt støtte lignende projekter,” siger Søren Kaare-Andersen.

AT MÅLE SOCIALE INDSATSER

Søren fortæller, at han er meget optaget af hele evidensdebatten, men at Bikubenfonden ikke bruger evidensmålinger. Fonden prøver altid at sætte mål og nå dem. Ofte bliver det en kvalitativ vurdering og ikke kvantitativ. ”Det er der noget subjektivt over, og derfor må vi også sikre os, at vi kommer godt omkring,” siger han.

”Vi tror på, at kultur er et godt redskab til at skabe nye arenaer og oplevelser, som kan bringe folk videre.”

– Søren Kaare-Andersen

Alle på det sociale område har store udfordringer med effektivitet af indsatser, og Søren Kaare-Andersen – der selv er økonom – påpeger den voldsomme djøficering, der er sket i den offentlige sektor. ”Man er nødt til at hænge ting op på tal,” siger han og fortsætter: ”Vores virke er baseret på sund fornuft. Mens man inden for det offentlige er bange for at komme til at begå fejl, er vi mere bange for ikke at komme til at vælge de rigtige projekter.”

HVORDAN MAN STØTTER

Søren Kaare-Andersen fortæller, at arbejdet i fondene har ændret sig, og at fonde i dag er organiseret på en anden måde end tidligere. ”I gamle dage modtog vi en masse ansøgninger, som vi vurderede, og så gav vi penge til dem, vi mente, skulle støttes. I dag er det kun en del af vores arbejde. En anden del er at udvikle programmer på områder, hvor vi vurderer, der skal gøres en ekstra indsats. Vi går aktivt ud og finder de mennesker og organisationer, der kan hjælpe os. Derudover er der også forhold, hvor vi siger, at det her skal vi gøre noget ved, og så gør vi det selv. Det kræver, at du har kompetencerne til at se projekter med størst muligt forandringspotentiale til færrest mulige midler og ressourcer. Og man kan også hjælpe på mange andre måder end ved at give penge. F.eks. ved at hjælpe frivillige organisationer med at få bedre styr på regnskab og økonomi, og det

hjælper måske mere langvarigt end støtte til et enkelt projekt.”

”Fonde er jo også karakteriseret ved, at der ikke er helt samme type *corporate governance* som i aktieselskaber, for vi har ikke nogen aktionærer, og bestyrelsen er selvudpeget. Det kan jo godt have alle ingredienserne i sig til noget uheldigt. For at imødegå det, har vi den holdning, at det gælder om at være så transparent som muligt, og det betyder, at vi sørger for at gøre alle relevante informationer offentligt tilgængelige. Bestyrelsen måler organisationen og jeg på, om vi lever op til de mål og forandringer, som vi har lagt os fast på gennem de støttede projekter og øvrige initiativer. Det har vi så en dialog om, som ofte er mere kvalitativ end kvantitativ,” siger han.

HVAD DU VIL OG IKKE VIL

Bikubenfonden modtager mange projektforslag og ansøgninger fra organisationer på det sociale område. ”I øjeblikket vil mange af dem fokusere på sport og udvikle det hele selv uden blik for, hvilke erfaringer andre har gjort sig, og hvad der allerede er gennemført. Vi mener, man skal kopiere det, der virker, og *Natteravnene* er et godt eksempel,” understreger Søren Kaare-Andersen.

Der er en tendens blandt fonde til at blive langt mere fokuserede, men Bikubenfondens direktør mener, at kvaliteten af en strategi kan måles på dens fravalg. ”Det er meget vigtigt, at du er specifik på, hvad du ikke vil. Det er en trag, man kommer

igennem, når man søger, og vi ser stadig mange, der prøver at søge, selvom projektet helt tydeligt ikke er noget, vi støtter. Jeg savner nærmere en fokusering fra ansøgerne,” siger han.

Krealariet indeholder netop de aspekter, Bikubenfonden lægger stor vægt på, nemlig det sociale og det kulturelle, og det er en indsats under fondens program kaldet *Kultur til et godt liv*. ”Vi tror, at kultur er et godt redskab til at skabe nye arenaer og oplevelser, som kan bringe folk videre. Vi har også et samarbejde med Nephew og Roskildefestivalen, der hedder *Musikstarter*, som organiseres i samarbejde med Ungdomsringen. Vi skal se evalueringerne af *Krealariet*, men det kunne sagtens tænkes at være en indgang til socialt udsatte mennesker og et projekt, som kunne opskaleres og udbredes. Det indeholder i hvert fald mulighederne for det. Og selvfølgelig bliver det vigtigt at se på, hvordan det er blevet udført. Princippet om at bruge kulturen på det sociale område er vi under alle omstændigheder meget positive overfor.”

PUT YOUR MONEY WHERE YOUR MOUTH IS

Bikubenfonden støtter ikke projekter, der er offentlige opgaver, og Søren Kaare-Andersen uddyber: ”Vi mener, at det offentlige har nogle opgaver, som det offentlige skal påtage sig, og at man nødtigt skulle falde for at lave budgetbesparelser ud fra en antagelse om, at fondene så løftede den opgave. Sagt på en anden måde,

så ser vi helst ikke, at det offentlige trækker sig ud af et område, hvis vi giver penge til området. Derfor er vi efterhånden også ret specifikke på at forpligtige det offentlige på disse områder. Hvis det offentlige ikke mener, et område er værd at bruge penge på, hvorfor mener de så, at vi skal? F.eks. ser vi mange støttebreve fra borgmestre eller kommunale embedsmænd, hvor de skriver, at de synes, det er et fantastisk projekt, men de giver ikke selv nogle penge. Sådanne breve kan man putte direkte i skraldespanden. *Put your money where your mouth is*. Sådan må det være!”

Selvfølgelig er der også gråzoner for Bikubenfonden. Der er problemer, der burde være løst af det offentlige, og hvor fonden ikke kan holde ud at se på konsekvenserne – og så støtter de projekterne. ”Det er vores hovedsynspunkt, at det offentlige ikke skal tro, at det kan lave nogle besparelser i håbet om, at vi fylder hullerne ud. Det, der er vigtigt, er, at vi arbejder sammen. Vi kan noget, det offentlige ikke kan. Ikke mindst kan vi løbe en masse risici, fordi vi skal ikke genvælges om fire år. Vi kan nøjes med de faglige synspunkter på projekter, fordi vi ikke er en politisk organisation,” slutter Søren Kaare-Andersen.

kunst(en) er ...

KUNSTEN ER AT GRIBE LIVET. Socialt udsatte mennesker har gennem de sidste par år haft en særlig mulighed for at arbejde med og udstille deres kunst på en række af Landsforeningen af VæreSteders 115 væresteder i Danmark. I bogen kan du møde et lille udvalg af de socialt udsatte kunstnere og de fire professionelle kunstnere, som har været med i det treårige projekt "Krealariat". Projektet er støttet af Bikubenfonden.

PORTRÆT AF 10 KUNSTNERE. Birger Toftdahl, buemager og musiker / Heini Reines, maler og musiker / Jens Ole Mortensen, fotograf / Jeppe Eisner, maler / Ole Friis og Lasse Helner, musikere / Nette Gejl, maler / Pouran Nikmaesh, maler / Tanja Elisabeth Sørensen, multikunstner / Ulrik Jantzen, fotograf

